

en øget omsætning således enorm. Men forudsætningen var, at man kom ud til grønlænderne. Det var derfor anlægget af Nanortalik »havde været planlagt så længe«:

Julianehåb handelsdistrikt var oprettet i 1774 og var det største i Grønland, både i udstrækning og i folketal; det dækkede de nuværende Narsaq, Qaqortoq og Nanortalik kommuners område og i realiteten også den sydligste del af Tasiilaq kommune, som dengang var beboet. Der var i hele distriktet god sælfangst og hermed mulighed for indhandling; Handelens problem var imidlertid besejlingen med atlantskibe igennem drivisen: Qaqortoq var besværlig at nå, Syddistriktet omkring Nanortalik værre; det var derfor, handelsdistriktet aldrig blev delt i 2 (før 1950); man foretrak at holde sig til kysttrafikken til og fra Qaqortoq. Men det gav kun mulighed for spredte handelstogter og ingen effektiv handel på Syddistriktets mange bopladser og sommerfangstpladserne på Kitsissut og andre øer i skærgården.

Derfor blev det hurtigt efter anlægget af Julianehåb 1774 planlagt at oprette en fast handelsplads i Syddistriktet; det skete dog først med 20 års forsinkelse: Nalagsuaq i København (»den høje direktion«) var nøjeregnende med alle nyudgifter og i disse år mere interesseret i nordgrønlandske hvalfangstanlæg.

1.3: Det udsete sted (Sissarissoq)
Nanortalik-øen er »trædesten« til det område, Handelen ønskede at dække; nemlig området fra Tasermiut fjordens bopladser med sommerfangstpladserne på Kitsissut, bopladserne og fangstplad-

serne mod syd og mod øst forbi Umarnarsuaq, – samt den handel som kunne fås med tilrejsende østgrønlændere fra Timmiarmiut-området.

Placeringen lige præcis ved Sissarissoq var allerede udset af en »ekspedition« i 1778 på grund af den gode naturhavn. Stedet *var ikke* valgt, fordi der boede grønlændere, men fordi de havde let ved at komme forbi; der opstod ganske vist en lille grønlandsk boplads, men Handelen var ikke interesseret i, at den grønlandske bosættelse blev større, end den lokale fangst kunne bære.

Anlægget Nanortalik blev liggende på dette sted til o. 1830, hvor det blev flyttet til det nuværende, hvor koloniens dyre skonnert lå bedre beskyttet, når den på grund af issituationen måtte overvin- tre i Nanortalik.

1.4: 5 lejede konebåde & spækhuset opbygget med lejede grønlænderes hjælp
Mørch og Kleist kunne ikke klare opbygningen af anlægget Nanortalik med kolonien Julianehåbs faste folk alene; ikke engang transporten af materialerne med Handelens egne træbåde. De faste folk var alle udsendte europæere eller dog efterkommere af europæere i blandede ægteskaber med grønlandske kvinder; man betragtede dem som mere pålidelige – Mørch mente således ikke, at man kunne bruge grønlændere som besætning på Handelens både – og ønskede desuden ikke at trække dem bort fra fangsten.

Men når det virkelig kneb, som i dette tilfælde og når der kom atlantskib, var man altså nødt til at hyre rub og stub, midt i den gode sommerfangsttid. De 5

umiaat med besætning omfattede mindst 35 personer, hvortil kom de lejede arbejdere; Mørch havde simpelthen tømt kolonistedet Julianehåb for arbejdsduelige grønlændere af begge køn.

1.5 Grundlæggerne

Vi kan anse 2 personer som grundlæggere i forening af anlægget Nanortalik: Købmand J. C. Mørch i Julianehåb, som sørgede for at det skete, og som var til stede de første dage, og bestyrer David Kleist, som var den der fik anlægget til at blomstre, og som blev der til sin død mange år senere. De to havde også noget andet tilfælles, nemlig et nært familieskab: De var svogre, siden Mørch i 1791 blev gift med Kleist's søster Sophia Magdalene; efter hendes død blev Mørch Kleist's svigersøn ved at gifte sig med hans datter Erica.

Disse ægteskaber gav ham slægtsmæssige forpligtelser overfor Kleist'erne (herunder 2 brødre til David) og var selvfølgelig medvirkende til, at Mørch pegede på *David Kleist* som bestyrer; men det var ikke den eneste grund og slet ikke forklaring på, at Kleist kunne beholde stillingen; det gjorde han fordi han *kunne* bestride den. David Kleist var født 1758 i Paamiut som søn af den danske bødker Christian Larsen Kleist og dennes grønlandske hustru Else; han var altså »blanding«, grønlandsksproget med moderen, men i modsætning til mange andre blandinger ægte dobbeltsproget.

Han blev oplært til bødker – det vigtigste håndværk ved Handelen – og 1777 ansat som medhjælper for sin far med 10 rigsdaler i årlig løn. 10 år senere efterfulgte han faderen, nu med 35 rigsdaler

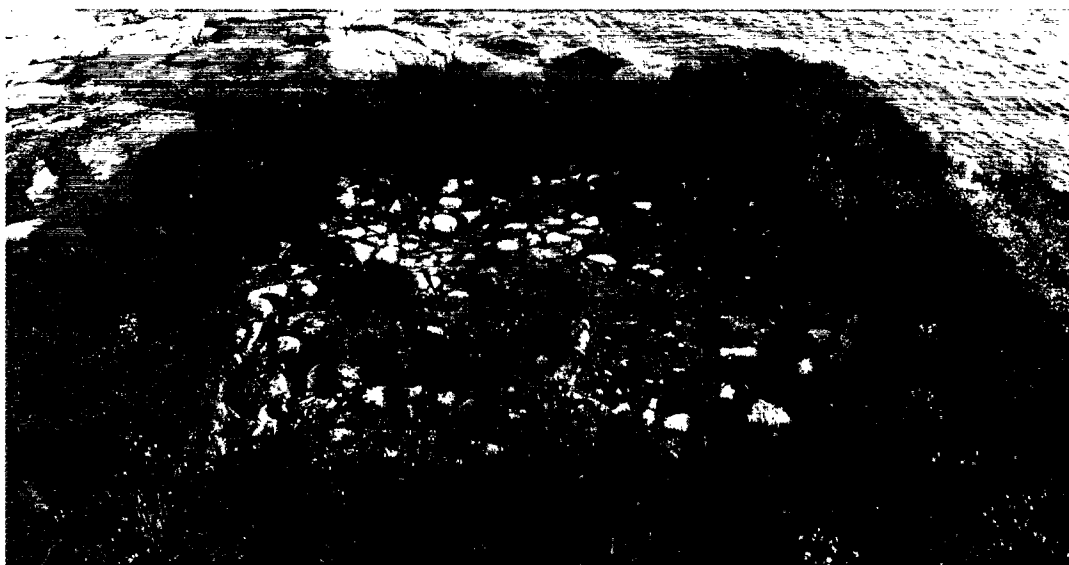
+ kost. Som bestyrer af Nanortalik steg han til 60 rigsdaler årligt, + kost, 1% af indhandlingen – samt for 6 rigsdaler brændevin! Det sidste var et virkeligt privilegium.

Uden fast medhjælp fik han virkelig handelen til at blomstre i de gode år, – og var i stand til at holde ud i de hårde år under krigen 1807-14. Han blev pensioneret i 1820 og døde som pensionist i Nanortalik i 1826.

Kleisterne blev en stor slægt i Sydgrønland; blandt de mest fremtrædende kan nævnes overkateket Josva Kleist, som i begyndelsen af dette århundrede, sammen med pastor Jens Chemnitz, havde en stor rolle i den kristelige, nationale og erhvervsmæssige udvikling i det sydligste Grønland.

Johan Christian Mørch var født i Norge i 1768 og arbejdede på et sagførerkontor, indtil han som 17-årig blev ansat som skriver hos inspektøren over Sydgrønland; 21 år gammel blev han bestyrer af Fiskeresset og i 1791 købmand i Frederikshåb; da han overtog ansvaret for handelen i det store Julianehåb distrikt i 1794, var han stadig kun 26 år. Han var dygtig og initiativrig og havde lært sig perfekt grønlandsk, både i tale og skrift.

Til Handelsdirektionen skrev han omfattende redegørelser om handelsvirksomheden, grønlandske samfundsforhold, geologi og nordbobosættelser. Herudover oversatte han europæiske skrifter til grønlandsk, bl.a. et helt skuespil; videre forfattede han det meget læste, religiøse skrift *Oqaluusai* ... (Hans Egedes aftensamtaler med sine disciple), som cirkulerede i afskrifter, blev trykt i 1837,

Tomten ved Søndre spækhus i Sissarissq. Foto: Jan Kanstrup, august 1997.

senere genoptrykt, og stadig fandtes til salg i 1940-erne.

Efter krigsårene forlod Mørch Grønland med kone og børn og blev toldkasserer i Bergen, hvor han døde i 1830.

2: *Grønlændernes materielle vilkår*

Grønlændernes erhvervsmåde og materielle levevilkår ændrede sig selvfølgelig ikke fra den ene dag til den næste, fordi der blev oprettet et handelssted i Nanor-

Nordre spækhus i Sissarissq. Et af spækhusene må være det, som blev anlagt i 1797. De ses begge på Arøe's billede. Foto: Jan Kanstrup, august 1997.

talik den 15. august 1797. Ændringerne var begyndt forinden og udviklingen var ujævn; således betød det en delvis tilbagevenden til tidligere forhold, at forbindelsen med Europa var delvis afbrudt i krigsårene 1807-1814. Men over år blev ændringerne indgribende, og *kultur mødet* med europæerne var ikke blidt.

Som jeg har nævnt i det foregående, ville Handelen ikke noget ondt. Tværtimod ønskede den grønlænderne alt muligt godt som fangere, leverede forbedrede fangstredskaber og tilskyndede i øvrigt grønlænderne til at beholde deres oprindelige bosættelsesmåde og fangstmønstre, *fordi* man vidste at det var den eneste holdbare måde at udnytte de levende ressourcer på. Men noget gik alligevel galt; den europæiske aktivitet medførte uvægerlig en *ubalance* i det oprindelige erhvervsmæssige og sociale system, og en ny balance var svær at nå.

2.1: Rejser og fangst

Handelens etablering medførte en ændring i grønlændernes rejsevaner. De lange rejser fra nord til syd og fra øst til vest, som var forbundet med grønlændernes egen varebytte. Det blev udkonkurreret af den danske Handel, og man hentede sine fornødenheder ved distriktets eget kolonisteds. Østgrønlænderne fortsatte med at hente nødvendighedsartikler, men nu ikke længere hos andre (vest)grønlændere, men derimod fra anlægget Nanortalik, senere tillige fra udstederne Narsarmiit og Pamiialluk.

Fangstmønstret forblev derimod uændret og som hidtil afhængig af fangstdyrenes træk, med de fede klapmydsers træk i skærgården i maj-juni som det vig-

tigste. Sommeren igennem fulgte fangerne dem, sommetider meget langt op ad østkysten. Mørch nævner således i 1798, at fangere havde fulgt klapmydserne helt op til Iluileq (nordsiden af Ilivilik = Danell's fjord).

Fangsten steg som følge af de forbedrede fangstredskaber, og bestanden kunne godt bære det forøgede tryk; men sommerfangsten kunne svigte som følge af isforholdene, og i vintertiden var man henvist til den mere usikre fangst af fjordsæler, eventuelt suppleret med fiskeri. Hvis begge dele svigtede og forrådet slap op, ventede der traditionelt hunger og sultedød; fra nu af trådte Handelen imidlertid hjælpende til.

2.2: Nød & sygdom – men alligevel befolkningstilvækst

Handelen lod ikke sine fangere dø af sult. Hvis nøden var tilstrækkelig stærk, blev der uddelt europæisk proviant, så længe der var noget at give af, – og i værste fald blev selv den oplagrede, dyrebare spæk uddelt. Forudsætningen var selvfølgelig, at grønlænderne kunne nå frem til et handelssted, men det var næsten altid tilfældet. Handelsbestyreren forventede selvfølgelig, at det uddelte blev betalt tilbage det følgende fangstår.

Uddelingen af »sultekost« udelukkede selvsagt ikke, at befolkningen blev svækket og hermed lettere bytte for sygdom; men H.J. Rink foretog i 1851 en interessant undersøgelse af dødeligheden i det samlede Julianehåbdistrikt i årene 1825-50, hvor han fordelte dødeligheden på måneder; undersøgelsen viste, at dødeligheden gennemsnitlig var lav i de magre vintermåneder, men gennemsnit-

lig højest i eftersommeren, hvor køddepoterne bugnede. Rink tolkede sine resultater således, at forældelse udgjorde en større dødsrisiko end sult!

Egentlig sygdom kunne man dog ikke stille noget op imod; her var kun folks egen modstandskraft af betydning. Det var særlig alvorligt, når det gjaldt de europæiske, smitsomme sygdomme, som fulgte med handelssamkvemmet, f.eks. mæslinger, kighoste og – værst af alle – kopper. Grønlænderne var uden modstandskraft overfor disse og døde i stort tal under tilbagevendende epidemier, således en koppeepidemi i Julianehåb-distriktet i 1806.

Kopperne fik man bugt med gennem vaccination. Vaccination og uddeling af sultekost førte til et stigende folketal. Og i Nanortalikdistriktet var der tale om en særlig vækstfaktor, nemlig den løbende tilflytning af østgrønlændere, som i deres oprindelige levemåde var bytte for misfangst og sultedød. De flyttede over til trygheden i det koloniserede område i et sådant omfang, at den sydlige del af østkysten gradvis blev affolket.

2.3: Sikkerhed, ufrihed & uselvstændighed

Vi er nu kommet til det sværest forståelige, men i dag mest vedkommende spørgsmål i kulturmødet mellem grønlandere og europæere: Koloniseringen medførte øget tryghed for den grønlandske befolkning, men prisen var ufrihed og uselvstændighed.

Den tids grønlandere må selv have følt, hvorledes deres selvbestemmelse og sædvaner blev tilsidesat at den fremmede, materielt overlegne kolonimagts

repræsentanter, som snart foreslog eller snarere forlangte det ene, snart det andet af dem. Med en sådan bedrevenhed og styrke, at grønlanderne i mange forhold mistede selvtilid og tro på egne evner. Det affødte en stærk svækkelse af husherrernes autoritet, som havde været af fundamental betydning i det traditionelle samfund.

3: Den religiøse og kulturelle påvirkning

Den religiøse og kulturelle påvirkning af grønlanderne omkring år 1800 bidrog ikke i tilstrækkelig grad til skabelsen af en *ny* identitet og selvbevidsthed til erstatning for de traditionelle værdier, som blev knust.

Købmand Mørch gav i år 1800 en meget hård karakteristik af både den danske og tyske mission, som konkurrerede om den halvdel af befolkningen, som endnu ikke var døbt. Det skal herunder bemærkes, at Mørch *var* religiøst sindet – jfr. »Hans Egedes aftensamtaler« – men også at han lagde lige stor vægt på den religiøse forståelse og den materielle tilværelses krav, ligesom senere Peqatigiinniat.

Om den danske mission anføres, at én missionær bestyrer det store, folkerige Julianehåb distrikt; tidligere havde missionærerne været gode, men den nuværende er ude af stand til at forstå og især *tale* grønlandsk og hermed kompetent til at oplære de nationale kateketer. Blandt kateketerne er der nogle, »som med herlige tanker og smukke perioder i deres taler viser store evner«; men de savner den uddannelse, som kan give dem det fornødne overskud til at påvirke deres landsmænd i den rigtige retning. Andre

kateketer er helt uvidende om de mest almindelig troslærdomme og bestyrker menighedens fordomme og overtro; således at *hekseri* er årsag til død og misfangst.

De døbte udgør vel omkring halvdel af befolkningen, men deres troslærdomme består kun i mekanisk og ufordøjet udenadslære fra Luthers katekismus. De døbte manglede altså, ifølge Mørch, dén forstandsmæssige og holdningsmæssige tilegnelse af den kristne lære, som er en forudsætning for at de kunne kaldes *kristne*.

Om den tyske mission skriver Mørch, at »deres religion kun består i følelser og musik; til at blive optaget i denne menighed kræves ingen viden, kun at foregive følelser og hjertebevægelser og hovedhængen og farisæisk stolthed.« De tyske missionærer er uvidende og tiltager sig en stærk, skadelig myndighed over menigheden og forlanger, at de døbte adlyder missionærerne lige så meget som Kristus: For at kunne kontrollere grønlænderne tvinger de mange til at tage ophold ved missionsstationen, til stor skade for fangsten. De bestemmer over fangstrejser og ægteskaber og straffer de grønlændere, som synger »danske« salmer.

Mørch ønskede derfor de tyske missionærer *bortvist*, men også en kraftig forbedring af den danske mission: Der burde udvælges *bedre* og *flere* missionærer, der både kunne virke som religionslærere og ved almindelig folkeoplysning. Der burde oprettes et særskilt missionariat for Nanortalik, »fordi folkemængden er stor syd for dette anlæg, og fordi missionæren i Julianehåb bor for

langt borte til at betjene dem; i det mindste burde der ansættes en dansk kateket i Illua eller Ikigaat«.

Mørch ønskede således udsendte kateketer, unge mennesker som i Hans Egedes dage, der rigtig kunne lære sproget. Men også grønlandske kateketer ønskede han at satse på, nemlig dem med de bedste evner, når de havde fået en tilstrækkelig uddannelse. På dette grundlag kunne grønlænderne udvikles til større selvstændighed, – på grønlandsk; for Mørch var *modstander* af indførelse af dansk sprog, som bl.a. ville indføre begreber for bedrageri, drukkenskab, liderlighed, eder og forbandelser; Mørch troede i stedet på det grønlandske sprogs udviklingsmuligheder.

3.1: Noorliit

Den første herrnhuttiske missionsstation var anlagt ved Nuuk i 1732. I 1758 grundlagdes en yderligere ved Akunnaq (Lichtenfels), og i 1774 – samtidig med at Anders Olsen grundlagde kolonien og missionen Julianehåb – blev Alluitsoq (Lichtenau) anlagt af herrnhuttermissionærerne Jens Sørensen og Gottfried Grillich; altså *syd* for Julianehåb. Det gav herrnhutterne et forspring i kappelstriden om de mange hedninge i det store syd-distrikt. I 1824 fulgte så Narsaq Kujalleq (Frederiksdal), ved J.C. Kleinschmidt, som den yderste forpost mod syd.

Det lille herrnhuttiske trossamfund var opstået i Centraleuropa i 1720-erne og er karakteristisk ved en særlig inderlig (pietistisk) kristendomsforståelse, med vægt på følelsesliv og tro på Helligåndens aktive virke blandt menneskene; derfor overlod man (i 1700-tallet) alle vigtige

beslutninger til Helligånden ved *lod-trækning*. Deres menighedsliv var præget af hyppige forsamlinger med fællesmåltider, sang og musik. Menighedsorganisationen omfattede en inddeling af befolkningen efter køn, alder og ægteskabelig status i såkaldte »kor«, og i en periode søgte man at få befolkningen til at bo i huse efter denne inddeling; for kvindernes vedkommende markeredes inddelingen ved de farvede hårbånd.

Herrnhutternes materielle samfund var præget af en solidaritet, som nærmest grænsede til ideel kommunisme. De lagde stor vægt på missionsvirksomhed; udover Grønland således blandt eskimorer på Labrador (Nain), indianere ved Delaware-floden, negerslaver på de dansk-vestindiske øer, buskmænd i Sydvestafrika etc.

På en måde var herrnhutterne mere *solidariske* med grønlænderne end den danske mission, men deres indgriben i grønlændernes bosættelse og levemåde havde skadevirkninger, som gentagne gange blev fremhævet af danske embedsmænd. De *krav* de stillede til medlemmerne af menigheden, og indgrebene i bosættelsesmønster og i den sociale organisation, betød måske også at »deres« grønlændere i særlig grad blev umyndiggjort.

3.2: Den danske mission

Missionær Buch havde som den første danske missionær i Julianehåb missionsariat gjort en hæderlig indsats i Hans Egedes fodspor i årene 1779-88, men der var ikke meget godt at sige om hans efterfølgere: Om den residerende missionær Gudde i 1797, var det bedste vist, at han

forlod Grønland igen i år 1800, efter 6 års ophold, uden nogensinde at have lært at tale sproget. Efterfølgerne kunne kun blive bedre – når embedet da ikke var helt ubesat som i årene 1811-17 og 1824-26, – men ingen af de *bedste* missionærer var placeret i det store og besværlige Julianehåb distrikt, før Carl Emil Janssen beklædte embedet i 1851-53.

Det er underligt, at en kirke og skole overhovedet kunne eksistere, at man kunne kalde medlemmerne af den danske menighed for kristen, at denne menighed kunne konkurrere med den tyske mission om de tilrejsende østgrønlændere, og at der overhovedet blev givet nogen skoleundervisning til børnene. At det trods alt var tilfældet – med de mangler som købmand Mørch understregede så skarpt – skyldtes de grønlandske kateketer og læsere. Det var dem, der på bopladserne opretholdt et menighedsliv med bibellæsning, aftensang og oplæsning af prædikener, og som varetog dåb og begravelse; de sjældne besøg af en missionær indebar blot en bekræftelse af dette, – og af de ægteskaber som rent faktisk var kødelig indgået.

Sammenlignet med missionærernes sporadiske indsats betød det sikkert mere, at de bedste af Handelsens folk også gav sig tid til en kulturel og åndelig påvirkning af befolkningen. Således som købmand Mørch.

4: *Det seje træk mod selvstændiggørelse*

I årene efter 1820 udvidede Handelen sit kontaktnet med grønlænderne gennem anlæggelse af talrige udsteder. I syd-distriktet således Alluitsup Paa (1830), efterfulgt af bl.a. Salliit, Ikigaat (Øst-

prøven) og Illua/Pamialluk. Indhandlingen skete nu med forbedret betaling til grønlanderne; det var der rigelig råd til, med de stærkt stigende priser på sælprodukter på det europæiske marked.

Grønlanderne fik herigennem mulighed for et større forbrug af europæiske varer, men én af følgerne var en stigende afhængighed: Mørch havde i år 1800 hæftet sig ved umyndiggørelsen af grønlanderne. Blandt fremsynede danske embedsmænd var det siden 1830-erne erkendt som *det grundlæggende samfundsmæssige problem*, – og man var godt klar over årsagen, nemlig at traditionelle værdier var nedbrudt, uden at andet var sat i stedet.

Man var klar over, at en omfattende folkeoplysning var nødvendig, som grundlag for en ny grønlandsk identitet. Også at det var en oplysning der skulle ske på *grønlandsk* sprog og i overvejende grad gennem *grønlandske* lærere, gennem den grønlandske kirke og skoles virksomhed, og at det både skulle omfatte troslærdomme, almenviden og holdninger. I 1830-erne sendtes således adskillige begavede grønlandske drenge på flerårige uddannelsesophold i Danmark. I 1840-erne blev seminarierne i Nuuk og Ilulissat oprettet med henblik på en hjemlig uddannelse af bedre kateketer. I 1850-erne fulgte så Rinks forsøg med forstanderskaber, hvorigennem grønlanderne selv skulle overtage bestyrelsen af deres egne, kommunale anliggender.

4.1: Status o. 1850 og udblik

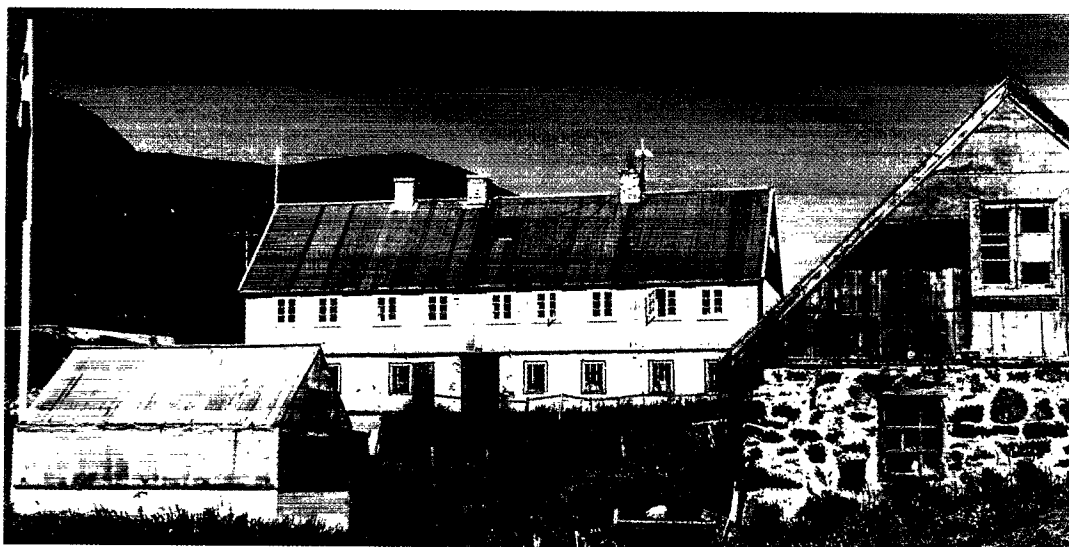
Spørgsmålet er nu, hvad dette kom til at betyde i Nanortalik-området: Rink hæftede sig ved, at syddistriktets grønlande-

re var mere *selvhjulpne* end befolkningen i Nordgrønland; der skulle således være tale om virkelig hård trang, før man henvendte sig til Handelen med ønske om hjælp. Syddistriktet fik også en af de grønlandere, som var uddannet i Danmark, nemlig Jakob Lund, som blev ansat i Illua som udstedsbestyrer og kateket, med den særlige opgave at missionere blandt tilrejsende østgrønlandere.

Omvendt hæftede missionær Carl Emil Janssen sig ved kirkens og skolens uhyggelig svage stilling i Syddistriktet, og herunder befolkningens svagtudviklede troslærdomme og almindelige skolekundskaaber. Han var rystet over den »moralske forvildelse« – også i forhold til det han kendte fra sin 8 års tjeneste andetsteds i Grønland; det gjaldt også *nogle* kateketer, således kateket Andreas i Illukasik, »*som jeg kaldte til kolonien, og som indfandt sig den 25. juni. Jeg førte ham med mig ind i kirken, hvor jeg i enrum havde en rystende samtale med ham; han viste megen anger og sønderknuselse, [og] bekendte under tårer sin delagtighed i mordet på en gammel for trolddom mistænkt kone. Mordet, mente han, var begået for vel omtrent 10 år siden; han angav fire andre som sine medskyldige. Han var beskyldt for at have været hovedmanden, og senere at have brovnet af hvorledes han havde martret sit offer; men dette ville han ikke vedgå, men udpegede en vis Simon som den egentlige hovedmand.*«

Fra en tjenesterejse til Nanortalik i juni 1852 beretter han videre:

28. juni tilbragte jeg formiddagen med konfirmanth prøve. Skønt jeg betydeligt nedstemte de fordringer jeg er vant til nordpå i landet at gøre til konfirmanter, kunne

Herrnhut-missionsstationen i Lichtenau (Alluitsoq), opført o. 1775, er nu hjemsted for behandlingsinstitutionen Allu. Foto: Jan Kanstrup, august 1997.

jeg her dog kun antage 6 til konfirmation; og dette kun i betragtning af deres fremrykkede alder, og den hele menigheds åndelige standpunkt

Dog sagde jeg indtrængende de tilstede-værende kateketer, og senere den forsamlede menighed, at så ringe kundskab aldrig, aldrig måtte danne reglen for børnenes antagelse til konfirmation, og at her kun fandt en undtagelse sted.

Janssen var en meget aktiv leder af kirke og skole – i Qaqortoq. Til yderdistriktet Nanortalik nåede han i sine 3 år som distriktets præst kun på denne ene tjenesterejse.

Som et halvt århundrede tidligere var der stadig grund til at skelne mellem det at være døbt og det at være kristnet, ligesom der var en afgrund mellem den sociale virkelighed og det moderniserede, europæiserede samfund, som var målet for udviklingsbestræbelserne.

Udviklingen af en ny og selv bærende

grønlandsk identitet kom til at tage længere tid, end nogen i 1800-tallet havde ventet. Dette til trods for

- forbedret generel uddannelse og holdningsmæssig påvirkning gennem kirke og skole,
- ansættelse af uddannede grønlændere på ansvarlige poster, især i kirken som overkateketer og præster, men også hos Handelen og administrationen,
- oprettelse af kommunalbestyrelser (forstanderskaber) med en kompetence, som var mere vidtgående end danske kommunalbestyrelses,
- gentagne forsøg med erhvervsudvikling.

Hovedproblemet var vistnok, at disse initiativer mere blev gjort *for* grønlænderne end *af* grønlænderne. Eller med Robert Petersens ord, »... *af udsendte der [tror de] véd, hvor skoen trykker blandt folk, der går i kamikker.*«